

Udsnit af et af Victor Sparres glasmosaikker. – Evangeliet om Jesus er ikke antijødisk – og har aldrig været det. Israels Gud er Jesu og vor himmeiske far.

Immanuel Kirken i Jaffo er synlig

Af Kai Kjær-Hansen

Ordet "kirke" er dobbelttydigt. Det kan både betegne (kirke)bygning og menighed. Ingen kan benægte, at Immanuel Kirken i Jaffo er synlig. Den rager op i bybilledet. Hvad vigtigere er: Hvad der sker dér – i menigheden – er med til at synliggøre, at der er kristne i Israel. Og også, at der stadig er jøder, der kommer til tro på Jesus som Messias.

Kirkens adresse er Beer Hofmann Street 15 i Jaffo. Den blev bygget af tyske lutheranere og indviet i 1904. Forud herfor havde bl.a. nogle tyske "templere" med højspændte forventninger om Kristi snarlige komme slået sig ned i Jaffo. I spidsen for disse templere stod Christoph Hofmann, som gaden er opkaldt efter, men som altså ikke havde noget med Immanuel Kirken at gøre.

I dag er det danske Jan Mortensen, som er præst for to menigheder i kirken, dels en hebraisk- og dels en engelsktalende menighed.

En kortfilm om Immanuel Kirken

Nu har to filmstuderende ved Tel Avivs universitet lavet en 13 minutters kortfilm med titlen Beer Hofmann Street number 15. Filmen blev vist første gang i anledning af den

11. studenterfilm-festival i juni måned.

Temaet for de filmstuderende var "Tel Avivs bygninger". Filmen viser, at kirken er mere end blot en bygning.

Da kirken blev renoveret i 1977, blev den prydet med den norske kunstner Victor Sparres glasmosaikker, som udgør en stor forkyndelse af bibelhistorien. Motiver fra jul, påske og pinse har fået en central placering over alteret.

Den norske volontør ved Immanuel Kirken, Johannes Elgvin, som var med ved premieren, der havde samlet 500-600 mennesker, fortæller, at mens der blev zoomet ind på disse glasmosaikker, blev der spillet musik fra orgelet af kirkens organist. Immanuel Kirken har et af de få fungerende orgler i Israel, og de koncerter, der arrangeres, tiltrækker mange israelere. Også "kirkekatten" Mitzy var med!

At Beer Hofmann Street nummer 15 samler mennesker, kommer i filmen frem ved, at man viste udsnit fra julegudstjenesten – med en stopfyldt kirke og afsyngelse af julesalmer, som selv nogle israelere er glade for.

Og at Immanuel Kirken ikke er et museum eller bare en bygning, hvor der afholdes koncerter, kommer i filmen frem ved, at Jan Mortensens bekendtgørelser – på hebraisk og engelsk – også har fået en plads i filmen. Ingen tvivl: der er en daglig menighedsaktivitet.

En objektiv rundvisning er forkyndelse

Men er det ikke farligt sådan at udstille sig? Vel er antmissionsorganisationer ivrige efter at chi-

Immanuel Kirken er den eneste protestantiske kirkebygning i Tel Aviv-området. Dens tårn rager op i bybilledet.

kanere messianske jøder. Men da kristne og messianske jøder i Israel intet har at skjule, må det hilses velkommen, at Immanuel Kirken åbner sine døre for optagelsen af en sådan film.

Jan Mortensen er ikke i tvivl om, at det vil få endnu flere israelere til at besøge Immanuel Kirken. En objektiv rundvisning i kirken med forklaring af glasmosaikkerne er forkyndelse. Anderledes kan det ikke være. Jan Mortensen tilføjer, at der er flere andre eksempler på, at filmhold har fået lov til at filme kirken eller at forfattere, der planlægger en bog, har interviewet ham.

– Så kirken kommer da på tapetet. Et museum i byen har lige nu en udstilling om "templerne" – og dermed den tyske koloni – og det trækker også mange folk til området og til kirken, siger han.

Kirken vil givetvis i de kommende år få endnu flere besøge. I 2009 fejrer Tel Aviv nemlig 100-året for byens grundlæggelse. Her vil Jaffo også blive inddraget, selv om den hører til blandt verdens

ældste byer. Ja, det var her, profeten Jonas indskibede sig, da han forsøgte at undvige Guds kald til at rejse til Nineve.

Immanuel Kirken har fortsat et profetisk kald til at forkynde om Jesus Messias.

PP

Afs. DIM, Nørregade 14, DK-6070 Christiansfeldt Magasinpost B (12749)

Returneres ved varig adresseændring

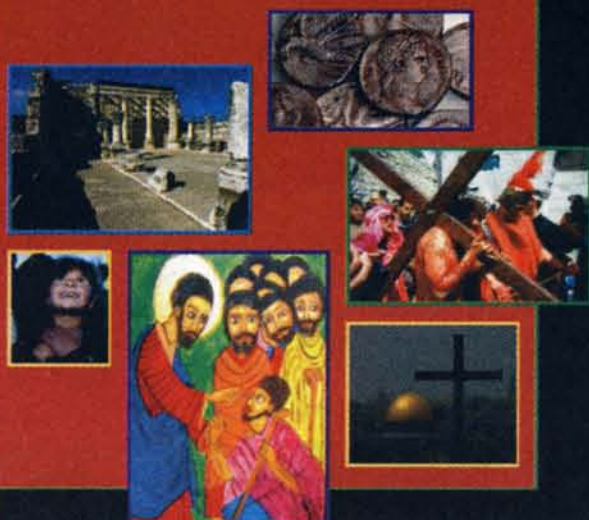
... af bele mit hjerte ønsker jeg og beder til Gud om, at de må frelses" (Rom 10,1)

Israelsmissionens formand, Kai Kjær-Hansen, er her i august måned aktuel med en ny stor studieudgave til Markusevangeliet. Her nogle smagsprøver fra bogen.

Den tamme – og harmløse - Jesus

Markus-evangeliet

Studieudgave ved Kai Kjær-Hansen

Det Danske Bibelselskab

Markusevangeliet – studieudgave

224 sider, pris kr. 235,-

Det Danske Bibelselskab

Tlf. 3393 7744; mail:boghandel@bibelselskabet.dk

Udgivelsesdato: 15. august 2006

Ikirkens historie har mange tæmmet Jesus fra Nazaret og gjort ham harmløs. Det er ingen sag at sige det – eller at påvise det. Det eksistentielle spørgsmål er naturligvis: gør vi det samme?

Man har gjort Jesus tam, hvis man mener, at det eneste, han havde at sige, var, at der eksisterer en alfaderlig Gud, og at mennesker har en udødelig sjæl, og at vi alle er Gud kære børn.

Et sådant billede af Jesus mangler skarphed – gudsrige-skarphed. Sagde han ikke mere, bliver hans død uforståelig. Ingen i Jesu jødiske samtid vil gøre sig til modstander af ham på grund af noget sådant.

Evangelisten Markus har da også mere at sige.

Han tegner et uromantisk og upoleret billede af Jesus fra Nazaret. For Markus er denne Jesus Messias og Guds søn. Jesus selv er i centrum af det gudsrige, han forkynder. Han gør krav på, at kun gennem ham har man del i Guds rige.

Der er scener, hvor man som læser siger: en sådan Jesus kan jeg li'.

Der er andre scener, hvor man siger: en sådan Jesus kan jeg ikke li'.

Markus har gjort sit til at vise, at

om vi kan lide det eller ej, så er Jesus den lidende tjener – Herrens lidende tjener – som gennem sin lidelse og død genopretter menneskets brudte forhold til Gud.

Man har betegnet Markusevangeliet som en passionshistorie med udførlig indledning. Der er noget om det. Hele tiden har Markus Jesu lidelse, død og opstandelse i Jerusalem for øje. Men det holder ikke, hvis man heraf slutter, at Jesu liv – før lidelse og død – er uden betydning for Markus.

Jesu liv, karakteriseret af tjeneste, viser Markus os som udfordrende model til efterfølgelse for disciplene og kommende troende.

Markus meddeler ingen hem-

meligheder om Jesus til specielt indviende. Åbent fortæller han fortællingen om Jesus, den Jesus som ganske vist for sin samtid – også sine disciple – var den hemmelighedsfulde, til trods for sine mægtige gerninger. Hemmeligheden om Jesus er nu åbenbaret i hans opstandelse. Kun i lyset af Jesu opstandelse kan man forstå Jesus fra Nazaret.

Markus' Jesus både fascinerer og frastøder.

Og udfordrer – både de første læsere i romerriget i det 1. årh. og os i det 21. årh. – hvis vi da ikke tæmmer ham og gør ham harmløs.

Syndstilgivelsens proces

På Jesu tid kendte den troende jøde naturligvis til Guds barmhjertige tilgivelse af synd og eftergivelse af skyld. Og det, uanset om man levede i templets by, Jerusalem, eller i Galilæa.

Hos Markus er syndstilgivelse knyttet til det gudsrige, som er i frembrud gennem Jesu virke. Jesus tilsiger syndstilgivelse så at sige i sit eget navn. Den første konflikt, som Markus fortæller om mellem Jesus og de skriftkloge, drejer sig netop om dette forhold (se 2,1-12).

Og ikke nok med det: Jesus henviser ikke til templet i Jerusalem, når det drejer sig om afslutningen på syndstilgivelsens proces.

Hvad menes hermed?

Hvordan fik man som jøde syndstilgivelse?

Lidt firkantet sagt: man gik ind i en proces, som afsluttedes med ofre i templet i Jerusalem.

- ☆ Syndsbekendelse: Man bekendte sine synder.
- ☆ Omvendelse: Man gjorde bod.
- ☆ Erstatning: Man holdt dem, man havde forbrudt sig imod, skadesløse, ved at yde erstatning (se 3 Mos 5,21-36).

Disse forhold kunne ordnes på ethvert sted, dér hvor man nu engang levede. Men afslutningen på syndstilgivelsens proces fandt sted i Jerusalem, hvor man ofrede det, som loven foreskrev.

Når det drejer sig om Jesus og syndstilgivelse, chokerede han sin samtid – sådan som Johannes Døber også havde gjort ved ikke at henvise til ofringer i templet – dér hvor syndstilgivelsens proces endegyldigt blev afsluttet.

Jesu rolle

Jesus er gudsrigets repræsentant, og han

- ☆ tilgiver betingelsesløst
- ☆ spørger ikke efter, om de syge har begået en bestemt synd, som kunne forklare deres sygdom
- ☆ kræver ikke forudgående syndsbekendelse som betingelse for helbredelse og tilgivelse
- ☆ sender ikke folk til templet i Jerusalem så tilgivelsens proces kan afsluttes dér.

I og med at Jesus udtaler tilgivelsens ord, er sagen afsluttet. Hvilken autoritet! Men samtidig: Ikke underligt, at de skriftkloge opfatter dette som udtryk for gudsbespottelse (2,7) og så det som et angreb mod tempelinstitutionen.

Kaldet ved Jesu dåb

Det er vanskeligt at forestille sig, at Jesus en dag vågnede op og som grebet ud af den blå luft sagde til sig selv: "Nu vil jeg være noget stort! Hvorfor ikke spille Messias? Og lad os se, hvad der så sker!"

Uden at lave psykoanalyse på Jesus vil vi i denne studieudgave tage som seriøst udgangspunkt, at Jesus ved dåben oplevede et stærkt kald fra Gud. Uden et sådant kald er det svært at forstå hans ord og gerninger.

Ét er, at man ikke historisk kan bevise, at det var Guds stemme, der lød ved dåben. Noget andet er, at historikere må tage fuld højde for, hvad forskellige personer mener at have oplevet med Gud, for at forstå disse personer og deres handlemønstre. Det Jesus sagde og gjorde,

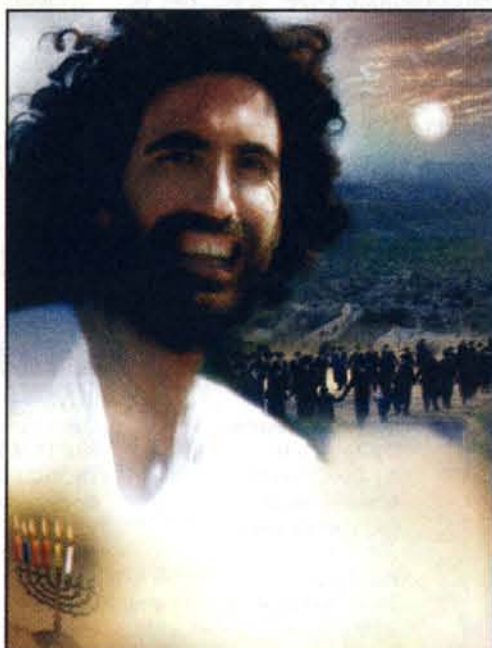
den dagsorden han satte, de visioner han havde og de mål han forfulgte – helt til døden på et kors – forklares bedst i lyset af, at han har oplevet en kaldelse som den, der skildres i forbindelse med hans dåb, og som styrede ham

resten af hans liv.

Tilsvarende med de gamle profeter og deres kaldelse; se fx Esajas' Bog kap. 5 og Jeremias' Bog kap.1.

Paulus kan også bruges som eksempel.

Der findes nok så forskellige "portrætter" af Jesus. Selv om ikke alle "billeder" af Jesus er lige sande, er det næppe muligt at fremstille ét sandt billede af ham. Fra denne Jesus, som ses her, er der et stykke vej til Mel Gibsons bloddryppende Jesus og Thorvaldsens Kristus-figur i Domkirken i København. Måske supplerer de på en eller anden måde hinanden?

Konflikter omkring Jesus

Hvis Jesus og hans disciple havde vandret rundt på Palæstinas landeveje og bare havde talt om den kærlige Gud og menneskesjælens uendelige værdi, bliver modstanden mod ham uforklarlig. Afsnittet 1,14-3,6 giver da også et markant andet billede og angiver nogle vigtige grunde til, at ikke mindst farisæerne måtte reagere.

Som én har anført:

At udføre ekstraordinære gerninger i Guds navn var selvfølgelig ikke en kriminell handling. Andre havde gjort det samtidig med, at de udtrykte loyalitet mod den fædrene tro og de religiøse institutioner som fx tempel og sabbat.

At lære illoyalitet mod de

religiøse institutioner – uden at gøre mægtige gerninger – kunne måske have fået det religiøse establishment til at hæve øjenbrynene, men andre havde gjort noget lignende, uden at man havde taget nævneværdige forholdsregler mod dem.

Jesus udførte både mægtige gerninger og talte og handlede på en måde, som nogle opfattede som troløs mod den identitet, som Gud havde bestemt for sit folk, og som ikke mindst farisæerne søgte at sikre. Jesu ord og gerninger var for ham selv udtryk for loyalitet mod det kald, han havde fået fra Gud.

Syndstilgivelse. At Jesus tilgiver folk på stedet – uden at henvise til templet som stedet for tilgivelse – er efter modstandernes opfattelse

ikke blot en uhørt provokation, men udtryk for gudsbespottelse (2,1-12).

Sabbatten. Intet tyder på, at Jesus systematisk angreb sabbatten. Det er også misvisende at tale om, at Jesus "tilsidesatte" sabbatten. Men hans sabbatspraksis var uforenelig med farisæernes minutiøse regler for sabbatten. I ord om sabbatten og i handling på sabbatten mente Jesus, at han opfyldte Guds egentlige mening med den. Alt godt kan – og bør – gøres på en sabbat (2,23-3,6).

Alt dette kunne farisæerne måske have levet med, hvis de bare havde haft en enkeltstående galilæer, Jesus fra Nazaret, og et dusin galilæere, hans disciple, at forholde sig til. De levede med, at menigheden i Qumran var kritisk over for templet, højrostede som de var i deres skrifter, men ikke i nævneværdig grad propaganderende i landsbyerne.

De kunne også have levet med, at Jesus undertiden udtrykte vrede mod dem (3,5). Ét kunne de imidlertid ikke ignorere: Jesus tiltrak sig folkeskarenes bevågenhed og var i færd med at danne en gudsrige-bevægelse med sig selv som centrum. Som sådan udgjorde han en trussel. Han var i gang med at føre Guds folk på afveje.

Modstanderne i konflikten

Hovedmodstanderne af Jesus er farisæerne og skriftkloge (vel-

Aktuel debat og kontrovers om ny motorvej på Århus-kanten. Hvem lægger – eller ødelægger – fremtiden? Farisæerne på Jesus tid mener, at Jesus "ødelægger" den gudgivne identitet. Jesus mener, at med ham lægges grunden for fremtiden med Gud.

sagtens) af farisæisk observans.

Da tidens farisæere er ikke specielt hykleriske. De er fromme mennesker,

som mener,

at de har en mission over for andre jøder, og ikke holder deres overbevisning for sig selv, men vil påvirke andre til at være Guds

folk på rette måde.

Jesus påstår, at det at være Guds folk på rette måde er knyttet til, at Guds rige er nær i ham.

Jesus og evangeliernes kritik

Nogle forsøger at "redde" Jesus ved at give sorteper videre til evangelisterne og så gøre dem ansvarlige for en "jødefjendtlig" holdning og lade Jesus stå for den "jødevenlige". Men hermed bliver henrettelsen af Jesus uforklarlig.

Langt bedre er at sige følgende:

Jesus havde, som profeterne, som makkabæerne, som dem i Qumran, en sag at kæmpe for. Når man ikke tvivler om, at disse andre jøder kom i konflikt med medjøder, hvorfor skulle man så tvivle på, at Jesus gjorde det. Alle parter kæmpede deres kamp for Israels sag – på forskellig måde og med forskellige midler. Jesus kæmpede også for den sag, han var blevet overbevist om.

Han stillede sig i spidsen for en gudsrige-bevægelse. Han var kritisk mod templet og ledte ifølge de religiøse leders mening folket vild.

Det kostede ham livet.

Men heraf drager hverken Jesus eller evangelierne antisemitiske følgeslutninger.

Bibelen skal læses i kontekst

Det er ingen sag at gøre NT antijødisk og antisemitisk, hvis man løsriver enkelte udsagn fra deres kontekst i NT. Det sker, når man river citater ud af deres sammenhæng.

De hårde ord imod jøder i evangelierne og NT i øvrigt afspejler en intern debat mellem jøder og jøder og om jøden Jesus og kan historisk set forstås i dette lys.

Kritikken er et kald til omvendelse på linje med profeternes kritik af Israels folk i GT.

Jesus sætter ikke spørgsmålstegn ved, at tempelinstitutionen er givet af Gud. Det er for Jesus en given sag. Men hans gudgivne opgave er at danne et nyt tempel. Ved sin død gør han templets ofre overflødige.

Nye tolkninger

Princippet var farisæerne og Jesus enige om, at nye tolkninger af Guds bud var legitime. Problemet var: Hvis tolkninger var de rigtige? Jesus tolker og omdefinierer i lyset af gudsrigets nærhed, uden at han af den grund har ment, at han tilsidesatte loven.

Tilsvarende med makkabæerne. Da nogle af dem blev angrebet af fjenden, undlod de at forsvare sig for ikke at vanhellige sabbatten. De blev alle hugget ned.

Da en af deres ledere hørte dette, ændrede man holdning: "Hvis nogen angriber os på sabbatsdagen, vil vi tage kampen op mod ham. Vi vil ikke alle dø sammen, ligesom vore brødre døde i deres skjulested" (1 Makk 2,41).

Med denne nye tolkning mente de naturligvis ikke, at de havde forkastet sabbatsbudet. Det mente Jesus heller ikke, at han gjorde med sine tolkninger.

Hvad sagde rabbinerne om Jesus?

Der er delte meninger om, hvilken historisk værdi de ældste jødiske kilder om Jesus fra det 2. årh. skal tillægges. Men de vidner under alle omstændigheder om, hvad man på dette tidspunkt mente om Jesus fra Nazaret.

At Jesus gjorde usædvanlige gerninger, benægter rabbinerne ikke; men de tolker dem som troløshedskunst; Jesus er en mager og bedrager; han førte Israels folk på afveje. Dette er det typiske billede af Jesus hos rabbinerne; det synes at svare nøje til, hvad Markus siger om religiøse ledere og deres forhold til Jesus; se også Matt 27,63-64. Luk 23,2. Joh 7,12.47; 10,19,21.

I 1600-TALLET LOD CHRISTIAN IV FLERE AF SINE BYGNINGER I KØBENHAVN SMYKKE MED DET HEBRAISKE GUDSNAV N JAHVE, FX RUNDETÅRN OG HOLMENS KIRKE – SOM HER PÅ BILLEDET: JHWH (LÆSES FRA HØJRE MOD VENSTRE).

Gud og G-d og g-dskelov!

Af Kai Kjær-Hansen

Et almindeligt ord for "Gud" på hebraisk er Elohim. Et specielt ord for Gud – Guds hellige navn – består af fire hebraiske bogstaver: JHWH.

Bag disse konsonanter ligger verbet "at være". I 2 Mos 3,14 gengives navet med "Jeg Er". På Jesu tid var det forbudt at udtale navnet. Hvad gjorde man så?

Når man læste op af Skriften og kom til et JHWH, sagde man i stedet for fx Adonaj (= Herre), eller Elohim (= Gud) eller Shema (= Navnet).

Man måtte altså godt sige Elohim (= Gud). Undertiden blev dette dog også erstattet af omskrivninger som fx Stedet, Tungen, Himlen – eller som i Markusevangeliet 14,61-62 – "den Velsignede" eller "den Almægtige (= Kraften).

Sådanne almindelige jødiske omskrivninger for Gud bruger Jesus fra Nazaret. Det laver han ikke om på.

Hos Matthæus bruges ofte "Himmeriget" som en omskrivning for "Guds rige".

I den græske oversættelse af Det Gamle Testamente – den såkaldte Septuaginta – gengives JHWH almindeligvis med Kyrios (= Herre). I urmenigheden blev Jesus netop kaldt Herren.

I danske bibeloversættelser er gudsnavnet JHWH almindeligvis gengivet med "Herren". Sådan også de fleste gange i 1992-oversættelsen. Godt og vel en dusin

gange er det dog gengivet med Jahve – på steder hvor fokus er på selve navnet (se fx 2 Mos 3,15; 6,3. Sl 68,5; Es 42,8).

G-d og L-rd på engelsk

Når nogle ortodokse jøder skriver fx på engelsk, udelader de undertiden et bogstav. Israels såkaldte trosbekendelse Shema Israel gengives på dansk med: "Hør Israel! Herren vor Gud, Herren er én" (5 Mos 6,4). På engelsk – og på skrift – kan man se følgende gengivelse: "Hear, Israel: The L-rd is our G-d, The L-rd is one."

Dette gør man af frygt for at komme til at misbruge Guds navn (jf 2 Mos 20,7).

Også visse messianske jøder gør noget sådant. Og det er der ingen grund til at gøre et stort nummer ud af.

Andre messianske jøder går i den modsatte retning og hævder, at når det med Jesus er blevet mes-

siastid, har man lov til at udtale Guds hellige navn JHWH. Ofte bruges formen "Jehova".

Jehovas Vidner mener naturligvis også, at udtalen "Jehova" er den rigtige, hvilket de fleste forskere dog benægter. Men dette forhindrer jo heller ikke danske kristne – med Grundtvig – at lovsynge Herren og "Jehovas højhellige navn" (Den Danske Salmebog nr. 3).

Sådan er der så meget!

Og "g-dskelov" – for nu at bruge en stavemåde jeg fandt i et indlæg i Jødisk Orientering for et par numre siden – er det ikke det, sagen drejer sig om.

Det gælder om at tjene Gud helt – ikke delt.

Som kristne tror vi, at Jesus gjorde det, og vi udfordres til at tjene Gud af hele vort hjerte og gøre det i Jesu navn.

Selskab for Bibelsk Arkæologi

* For dig, der vil vide mere om Bibelens samtid og verden

* For dig, der ønsker at vide, hvordan arkæologien underbygger Bibelens troværdighed

* For dig, der elsker at læse om Israel og dets nabolande.

Bliv medlem af SBA for kr. 140,- om året - og modtag bladet TEL 4 gange om året.

Kontakt Vagn Juhl Jensen, tlf. 75 12 9021

www.sba-dk.dk - adm@sba-dk.dk

